

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Гармонія

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	музичне мистецтво
Спеціалізація	оперний спів
Статус	обов'язкова

Курс	1
Семестр	1,2

ECTS	4
Годин	120
Лекційні	34
Практичні	34
Самостійна робота	52

Семестровий контроль

Залік, іспит

Залік – 1 семестр
Іспит – 2 семестр

Інформація про викладача

ПІБ	Войтенко Олексій Сергійович Старший викладач, кандидат мистецтвознавства
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=IsN4YBkAAAAJ&hl=uk
e-mail	vojtyla@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Вузівський курс гармонії для вокалістів спрямований на розвиток музичного мислення студента. У зв'язку з тим що ця дисципліна для більшості вокалістів є новою (значна частина вступників на цю спеціальність не мають попередньої музичної освіти – із врахуванням цього, вступні іспити для вокалістів не містять у вступних випробуваннях завдань з гармонії, на відміну від всіх інших без винятку спеціальностей), а на її вивчення відведений один навчальний рік, тематичний план вибудований із врахуванням вимушеної відмови від ґрунтового вивчення частини матеріалу. Попри ці відмінності, курс гармонії спрямований на розвиток музичного мислення, вивчення ладових основ музики, функціональності в її нероздільних зв'язках з іншими елементами музичного мовлення.

Метою курсу є вивчення і осмислення гармонії як одного з найважливіших виразових та формоутворюючих засобів музики, який разом з іншими чинниками формує зміст музичного твору.

Завдання курсу:

- забезпечити опанування теоретичною базою гармонії як науки;
- навчити користуватись професійними науковими поняттями і термінами (лад, фактура, діатоніка, хроматика, альтерація, модуляція, тощо);
- сприяти оволодінню «технологічними» складовими гармонічного мовлення;
- забезпечити розуміння еволюції гармонічних процесів у контексті розвитку музичної культури;

- виховати навички та вміння визначати роль гармонії як виразового та формоутворюючого чинника в конкретному художньому творі в проекції на його стильові особливості.

Предметом курсу «Гармонія» є роз'яснення студентам основних законів гармонії та її ролі як одного з найважливіших виразових та формоутворюючих засобів музики, який у сукупності з іншими формує зміст музичного твору.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес еволюції гармонічного мислення, його зв'язки зі змінами музичних стилів.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів: «1. Чотириголосся. Акордові засоби», «2. Типи тональних співвідношень. Відхилення. Модуляція» та 4 змістовних модулів: «1. Класична гармонія: предмет та засоби», «2. Повна функційна система мажору і гармонічного мінору», «3. Альтерація. Подвійна домінанта. Відхилення», «4. Модуляція».

Курс включає практичні заняття та самостійну роботу. Специфікою лекційної частини є формування теоретичної бази студентів у розділах теорії ладу, модуляції, фактури, формотворчої ролі гармонії та розділу, присвяченого сучасним особливостям гармонічного мовлення. Крім того, велика увага приділяється етапам розвитку гармонічного мовлення в контексті стильової панорами музичного мистецтва. Практична частина курсу спрямована на засвоєння практичних навичок користування «технологічними» складовими гармонічного мовлення, яка включає в себе гармонізацію заданого музичного фрагменту, вправи на фортепіано (гру елементарних цифрованих гармонічних послідовностей, гру секвенцій, тощо). Самостійна робота має кілька форм: гармонізації заданого музичного фрагменту з використанням певних гармонічних засобів, згідно темам курсу, творчого завдання (створення гармонічної побудови з використанням певних гармонічних, фактурних стильових ознак), відпрацюванню практичних навичок (вправи на фортепіано), аналізу музичного матеріалу.

Курс вивчається у 1 та 2 семестрах. Під час вивчення курсу плануються чотири змістових модульних контрольні роботи. Наприкінці 1 семестру студенти складають залік. По закінченні курсу – іспит.

Перелік тем

- Тема 1. Гармонія як тип організації музичної тканини. Предмет, мета та завдання курсу гармонії.
- Тема 2. Чотириголосний склад. Розташування та мелодичне положення акорду.
- Тема 3. Функціональна система тризвуків головних ступенів та їх з'єднання.
- Тема 4. Гармонізація мелодії головними тризвуками.
- Тема 5. Гармонізація баса. Переміщення акорда.
- Тема 6. Елементи будови музичного твору. Період. Речення. Каденції. Квартсектакорд.
- Тема 7. З'єднання сектакордів головних тризвуків. Прохідні та допоміжні квартсектакорди.
- Тема 8. Домінантсептакорд. Обернення домінантсептакорду. Повна функційна система.
- Тема 9. Сектакорд і тризвук II ст. Тризвук VI ст. Септакорд II ступеню.
- Тема 10. Ввідні септакорди. Обернення VII7, розв'язання.
- Тема 11. Альтерація. Подвійна домінанта в каденції.
- Тема 12. Подвійна домінанта всередині побудови. Альтерація акордів D та S групи.
- Тема 13. Ступені споріднення тональностей. Відхилення та їх застосування. Секвенції.
- Тема 14. Модуляція. Теорія та техніка.
- Тема 15. Модуляція в тональності першого ступеню споріднення.
- Тема 16. Інші види модуляцій. Гармонія у музиці XX ст.

Форми та технології навчання

Лекції, практичні заняття.

Навчальні ресурси

Лекційні та практичні заняття проводяться у змішаній формі (аудиторні та дистанційні на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Telegram

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у практичних заняттях (виконання вправ, аналітичних та практичних завдань, обговорення проблемних питань, тощо)	20
2.	Самостійна робота студента (відпрацювання практичних завдань, аналіз нотних матеріалів, вивчення окремих тем або питань, що винесені на самостійне опрацювання, тощо)	20
3.	Відвідування аудиторних занять	10
4.	Підсумковий контроль (залік, іспит)	50
	Всього	100

Оцінки “**відмінно**” заслуговує відповідь студента, який:

- у повному обсязі опанував теоретичний матеріал, виявив глибокі системні знання, розуміння ладотональних та гармонічних процесів, тонального розвитку, взаємодії гармонії і форми, композиторського задуму та ідеї твору;
- продемонстрував вільне володіння загальнонавчаними науковими поняттями та термінами, вміння аналізувати музичні твори різних історичних епох;
- виявив сформовані навички визначення і побудови гармонічних елементів, його письмова робота не містила помилок та була виконана творчо; виконання послідовностей на фортепіано було правильним, ритмічним та підтвердило знання теорії і вільне володіння типовими гармонічними зворотами.

Оцінки “**добре**” заслуговує відповідь студента, який:

- в достатньому обсязі опанував теоретичний матеріал. Його відповідь була розгорнутою, але показала дещо обмежене використання професійної термінології;
- продемонстрував вміння визначати функціональні та структурні особливості акордових побудов, метроритмічної структури, типів фактури, тонально-гармонічний план музичного твору, але допускав деякі помилки, відповідь була невпевненою і вимагала уточнень.
- виявив достатні навички визначення і побудови гармонічних елементів: його письмова робота містила 2-3 незначних помилки, виконання послідовностей на фортепіано було правильним але неритмічним; допускались зупинки, повтори та неточності.

Оцінки “**задовільно**” заслуговує відповідь студента, який:

- не в повному обсязі засвоїв теоретичний матеріал. Його відповідь була невпевненою, виявила незнання деяких теоретичних положень, відрізнялась обмеженим використанням професійної термінології, невмінням виявляти та пояснювати ладотональні та гармонічні процеси і явища;
- аналіз здійснений тільки на рівні виявлення функційних одиниць, без визначення тонального плану, виявлення взаємодії гармонії і форми музичного твору;
- не в повній мірі засвоїв практичні навички побудови гармонічних елементів: його письмова робота містила 3-5 помилок, з яких 2-3 – грубі. Виконання послідовностей на фортепіано – фрагментарне відтворення послідовності, примітивна гра на рівні з'єднання окремих пар акордів.

Оцінки “**незадовільно**” заслуговує відповідь студента, який:

- не виявляє елементарних знань теоретичного матеріалу, не може ідентифікувати акорди та зв'язки між ними, не визначає тональності, ладу, особливостей метроритмічної структури, тонально-гармонічного розвитку твору, що свідчить про відсутність елементарних музично-теоретичних знань і відповідних умінь;
- не володіє практичними навичками побудови гармонічних елементів: його письмова робота не була виконана, виконана фрагментарно та містить значну кількість помилок. Гра на фортепіано не виявляє хоча б примітивного володіння типовими гармонічними зворотами.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Список літератури:

1. Абызова Е. Гармония: Учебник.– М.: Музыка, 2008. — 383 с.
2. Алексеев Б. Гармоническое сольфеджио / Б.Алексеев – Изд. 3-е. – М.: Музыка, 1975. – 336 с.
3. Аренский А. Сборник задач (1000) для практического изучения гармонии / А. С. Аренский. - М. : Музыка, 1965. - 131 с.
4. Асеев І. М. Збірник задач з гармонії. - К.: Муз.Україна, 1981. - 79 с.
5. Аэрова Ф. Ладовая альтерация. – К., 1962. – 190 с.
6. Барабашов В. А. Практический курс гармонии. - Ч.І.-К.: Муз. Україна, 1967. – 259 с.
7. Берков В. Гармония и музыкальная форма. – М: Советский композитор, 1962. – 566 с.
8. Берков В. О. Гармония. - М.: Музыка, 1970. - 672 с.
9. Берков В. Упражнения по гармонии на фортепиано. Гармонический анализ: методические письма для студентов-заочников. – М., 1962.
10. Бершадская Т. Методические указания по гармонии для студентов-заочников музыкальных вузов (игра на фортепиано). – М., 1964.
11. Бершадская Т. С. Лекции по гармонии. - Л.: Музыка, 1985. – 238 с.
12. Григорьев С. Теоретический курс гармонии. – М., 1981. – 479 с.
13. Гуляницкая Н. С. Введение в современную гармонию: Учеб. пособие. - М.: Музыка, 1984. – 256 с.
14. Дубінін І.М. Гармонія. - Ч.1. -К.: Муз. Україна, 1981. – 136 с.
15. Дубінін І.М. Гармонія. - Ч.2. - К.: Муз. Україна, 1982. – 176 с.
16. Дубовский И. Учебник гармонии / И. И. Дубовский, С. В. Евсеев, И. В. Способин, В. В. Соколов. – М.: Музыка, 2002. – 480 с.
17. Золочевський В. Про модуляцію. – К., 1972. – 274 с.
18. Кириллина Л. Классический стиль в музыке XVIII – начала XIX века. Ч. II : Музыкальный язык и принципы музыкальной композиции./ Л. Кириллина. – М., 2007.
19. Кириллова В. Контрольные задания по гармонии для студентов-заочников дирижерско-хорового факультета. – М., 1966.
20. Красовська С, Виноградов Г. Курс гармонії та фортепіано. - К., 1983.
21. Мазель Л. Проблемы классической гармонии. – М., 1972.
22. Максимов С. Упражнения по гармонии на фортепиано: В 3-х ч. / С. Е. Максимов – М.: Музыка, 1977. – 288 с.
23. Можжевелов Б. Мелодии для гармонизации. – Л., 1982.
24. Мутли А. Сборник задач по гармонии. – М.: Музыка, 1986.
25. Мюллер Т. Ф. Гармония: Учеб. - М.: Музыка, 1981.
26. Мясоедов А. Задачи по гармонии / А. Н. Мясоедов – Изд. 3-е – М.: Музыка, 1974. –84 с.
27. Мясоедов А. Н. Учебник гармонии. - М.: Музыка, 1980.
28. Скребкова О.А. Хрестоматия по гармоническому анализу / О.А. Скребкова, С.С. Скребков – М.: Музыка, 1978. – 289 с.
29. Способин И. Лекции по курсу гармонии. – М., 1969.
30. Степанов А. Гармония / А. Степанов – М.: Музыка, 1971. – 248 с.
31. Тюлин Ю. Краткий теоретический курс гармонии / Ю. Тюлин – М.: Музыка, 1978.
32. Тюлин Ю. Натуральные и альтерационные лады. – М., 1971.
33. Тюлин Ю. Учение о гармонии. – М., 1966.
34. Тюлин Ю., Привано Н. Задачи по гармонии / Ю. Тюлин, н. Привано – М.: Музыка, 1966.
35. Тюлин Ю., Привано Н. Образцы решения гармонических задач / Ю. Тюлин, н. Привано – М.: Музыка, 1966.
36. Тюлин Ю., Привано Н. Учебник гармонии. – М., 1986.
37. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. - М.: Музыка, 1988.
38. Холопов Ю. Задания по гармонии. – М., 1983.
39. Холопов Ю. Очерки современной гармонии. – М., 1974.
40. Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – М.: 1984.
41. Шацилло А. Некоторые вопросы методики обучения гармонизации мелодии. - М., 1982.
42. Шульгин Д. Пособие по слуховому гармоническому анализу / Д. Шульгин. – М.: Музыка, 1991. — 159 с.

Рекомендований музичний матеріал

1. Алябьев А. Избранные романсы. М.: Музыка, 2010. – 68 с.
2. Бах И. С. Хоралы. Т.1. / И. С. Бах – Peters, 1932. – 136 с.
3. Варламов А. Романсы и песни / А. Варламов. – М.: Музыка, 1981. – 48 с.
4. Глинка М. Избранные романсы и песни / М. Глинка – М.: Музыка, 1970. – 82 с.
5. Гурилёв А. Романсы и песни / А.Гурилёв – М.: Музгиз, 1955.
6. Даргомыжский А. Избранные романсы и песни / А. Даргомыжский. – М.: Музыка, 2002. – 46 с.
7. Леонтович М. Хорові твори / М.Леонтович. – К.: Музична Україна, 1970. – 243 с.
8. Чайковский П. Детский альбом / П. Чайковский – М.:Музыка, 1979. – 48 с.
9. Чайковский П. Избранные романсы / П. Чайковский. – М.: Музыка, 2004. – 64 с.
10. Шуберт Ф. Вальсы и лендлеры / Ф. Шуберт – М.: Музыка, 1967. – 56 с.
11. Шуман Р. Альбом для юношества / Р. Шуман – М.: Музыка, 2003. – 80 с.